

УДК 371.3 (378)

**FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE FUTURE
TEACHER IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF THE
INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION****ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
УЧИТЕЛЯ В УМОВАХ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ****Malysheva L. / Малишева Л.С.***Ph.D. ped. of science/канд. пед. Наук**KZ "Uman Humanitarian-Pedagogical College named after Taras Shevchenko"**Heavenly Hundred, 33, 20300**КЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж ім.Т.Г. Шевченка»***Sorokina S. / Сорокіна С.І.***s.b.s., as.prof./к.біолог.н., доцент,**Uman Pavlo Tychyna State Pedagogical University**Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини*

Анотація. Проблема формування комунікативної компетентності студентів входить в коло актуальних педагогічних проблем, розв'язання яких сприяє розвитку і зміцненню економічного стану суспільства і держави в цілому. Відповідно до умов та факторів формування комунікативної компетентності фахівця визначають критерії діагностування рівня її сформованості.

Ключові слова: комунікативної компетентності, студенти.

Вступ

Модернізація професійної підготовки майбутніх фахівців передбачає підвищення не тільки теоретичного рівня знань студентів, а й удосконалення практичних комунікативних умінь та навичок, розвитку їх самостійності, інтересу до створення власного комунікативного простору. Однак інтегративна природа комунікативної компетентності вимагає відповідного науково-методичного забезпечення та системного рівня дослідження знання щодо її формування у процесі здобуття фахової освіти.

Основний текст.

В Україні переосмислюються та переглядаються фундаментальні складові освіти: навчально-виховні та науково-методичні засади, організаційна структура управління освітою тощо. Оновлення сутності навчання є визначальною складовою реформування освіти в Україні й передбачає приведення його у відповідність до сучасних потреб особистості і суспільства.

Корективи до професійно-кваліфікаційних характеристик майбутніх фахівців, які вносить сучасна соціально-економічна і політична ситуація, спрямовують науковців на розробку нової концепції комунікативної компетентності, впровадження її у систему професійної освіти. У центрі уваги постають питання стосовно формування й розвитку комунікативної компетентності майбутніх фахівців.

Проблема формування комунікативної компетентності студентів входить в коло актуальних педагогічних проблем, розв'язання яких сприяє розвитку і зміцненню економічного стану суспільства і держави в цілому. Під комунікативною компетентністю ми розуміємо знання мови, високий рівень

практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації.

З іншого боку під комунікативною компетентністю можна розуміти такий рівень умінь, навичок та майстерності взаємодії з людьми, який дозволяє майбутньому фахівцю певного профілю в межах своїх знань, здібностей та соціального статусу успішно функціонувати в суспільстві.

Спілкування є невід'ємною і загальною умовою формування особистості. Саме в спілкуванні відбувається процес соціалізації зростаючої людини, її становлення. Під час спілкування фахівці відмічають дві протилежні тенденції: розширення його сфери, з одного боку, і зростаючу індивідуалізацію – з іншого.

Процес мовлення як головний засіб спілкування вимагає від своїх суб'єктів вияву в ході навчання і неформальної міжособистісної взаємодії більш досконалих комунікативно-мовленнєвих вмінь, особливо вміння говорити змістовно, зрозуміло і цікаво для співрозмовника, а також вміння його слухати, викликаючи бажання повідомити щось нове, вміння аналізувати і робити висновки з почутого. Крім того, розвиток мовлення супроводжується вдосконаленням морально-комунікативних якостей таких як: ввічливість, тактовність, взаємоповага, товариськість і почуття власної гідності, що вимагає більш ретельного відбору вербальних і невербальних засобів, сприяє міжособистісному пізнанню і взаєморозумінню партнерів зі спілкування [1].

Комунікативна компетентність складається з *компонентів*:

- ✓ лінгвістичні компоненти – говоріння, розуміння на слух, письмо, читання;
- ✓ прагматичні компоненти – вміння кодувати і декодувати повідомлення за вербальними і невербальними каналами, знання і вміння вступити в мовленнєвий контакт у конкретних ситуаціях, знати, як будується діалог, дискусія, як можуть бути використані невербальні засоби;
- ✓ соціокультурні компоненти, правила ввічливого спілкування, соціальних умовностей, культурні умовності тощо.

Формування комунікативної компетентності студентів закладів аграрної освіти має свою специфіку, яка пов'язана з тим, що більшість їх студентів є представниками сільської молоді. Здобувачі освіти позитивно вирізняються спостережливістю, увагою до деталей, близькістю до природи, і разом з цим повільністю та глибиною реакцій на подразнення. Вони володіють великим запасом конкретних уявлень, але мова їх менш літературна, засмічена діалектизмами, словниковий запас обмежений.

Уманський національний університет садівництва, готує фахівців за різними напрямками фахової підготовки: «людина і природа» (агрономія, захист рослин, лісове та садово-паркове господарство, екологія – природнича орієнтація); «людина і знакова система» (облік і аудит, фінанси, економіка підприємств, маркетинг – орієнтація на навчання точних дисциплін, математико-економічного циклу); «людина і техніка» (інженерія, харчові технології, механізація та автоматизація сільського господарства – орієнтація на фізико-технічні науки); «людина і людина» (менеджмент організацій,

менеджмент зовнішньоекономічної діяльності, туризм, готельно-ресторанна справа – орієнтування на опанування точних та соціально-гуманітарних курсів). Студентам різних факультетів пропонують для вивчення різну кількість дисциплін, що є причиною різнорівневої їх підготовки до роботи з формування комунікативної компетентності.

Для успішного вирішення питання формування комунікативної компетентності студентів майбутніх фахівців-агрономів важливо мати точне уявлення про специфіку їхньої комунікативної діяльності, особливості їх живого мовлення, домінуючі стилі спілкування, актуальні для них проблеми, які стосуються спілкування, ставлення до них та до спілкування взагалі. Варто ретельно та систематично спостерігати за текстами молоді в ситуаціях підготовленого і непідготовленого спілкування, їх міжособистісними та діловими відносинами. Орієнтуючись на результати спостереження, викладач має упорядкувати та адаптувати зміст навчальної інформації відповідно до слухацької аудиторії. Перебіг процесу засвоєння теоретичних знань та формування вмінь пов'язаний з наявністю у студентів інтересу до покращення розвитку комунікативної компетентності [1].

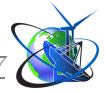
Велика відповідальність за процес формування комунікативної компетентності студентів аграріїв лежить на викладачеві, діяльність якого має комунікативний характер, а сам він є своєрідним взірцем, модель спілкування якого унаслідкується. Джерелами набуття комунікативної компетентності є життєвий досвід, мистецтво, загальна ерудиція та спеціальні наукові методи. Основна роль відводиться життєвому досвіду і досвіду міжособистісного спілкування зокрема. Вагомим джерелом комунікативної компетентності викладача є його загальна ерудиція як сукупність достовірних та систематизованих знань з історії та культури спілкування.

На нашу думку, формування комунікативної компетентності фахівця аграрного профілю може бути забезпечена через реалізацію певної сукупності факторів, наприклад:

- 1) оновлення змісту підготовки фахівців-агрономів відповідно до потреб сучасної суспільно-політичної та економічної ситуації;
- 2) урахування динаміки змін кваліфікаційних вимог;
- 3) визначення комунікативної підготовки як невід'ємної складової сучасної професійної освіти агрономів;
- 4) перенесення комунікативних умінь та навичок у сферу професійної діяльності аграріїв та розробка відповідних принципів і методів професійної підготовки агрономів з урахуванням комунікативної складової;
- 5) розробка різнорівневої системи комунікативної підготовки, спрямованої на забезпечення постійного вдосконалення комунікативної компетентності фахівців агрономічного напрямку підготовки.

Відповідно до умов та факторів формування комунікативної компетентності фахівця агронома можна визначити *критерії діагностування* рівня її сформованості:

- ✓ мотиваційний фактор як особливість комунікативно-професійного

- самовизначення фахівців;
- ✓ рівень володіння рідною і однією іноземною мовами;
- ✓ наявність організаторських і комунікативних здібностей;
- ✓ володіння вербальними та невербальними засобами спілкування з метою досягнення прогнозованого ефекту;
- ✓ знання й досвід вживання засобів справляти враження, засобів впливу на аудиторію [2].

До нагальних питань, які мають вирішуватися, зокрема й професійною освітою агрономів, також належить стан комунікативних здібностей індивідуума в інформаційному віці, тому що впродовж останніх років значно поширився обсяг інформаційного простору навколо нас, а цим простором треба вміти управляти. У зв'язку з цим слід говорити про необхідність формування особистості фахівця з точки зору спілкування. Таким чином, безперечно, комунікативна компетентність є інтегрованим компонентом комунікативної і професійної компетентності, який відповідає місії професійної освіти і потребам як окремої особистості, так і розвитку організації та суспільства [3].

Ми вважаємо, що підвищення ефективності формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю повинно забезпечуватись комплексною реалізацією у навчально-виховному процесі таких психолого-педагогічних умов: системність та науковість навчальної інформації, її відповідність досягненням сучасної науки; ознайомлення студентів з основами теорії комунікативної діяльності; створення позитивної мотивації до формування комунікативної компетентності та ціннісного ставлення до комунікативної діяльності; свідоме засвоєння студентами навчального матеріалу з теорії комунікативної діяльності; забезпечення узгодженості та наступності змісту теоретичних та практичних занять; різноманітність та поступове ускладнення пропонованих комунікативних завдань; застосування діалогових методів та форм навчання; навчання студентів уважного ставлення до комунікативної поведінки, заохочення до її аналізу; побудова стосунків у системі «викладач-студент», «студент-студент» на гуманістичних засадах; висока комунікативна компетентність науково-педагогічних працівників [3].

Висновки.

Слід зазначити, що формування комунікативної компетентності студентів вищого закладу являє собою розгорнутий у часі процес, що передбачає проведення ретельного вивчення стану комунікативної компетентності майбутніх фахівців, адаптацію орієнтовного змісту навчального матеріалу до їх потреб, визначення системи методів формування комунікативних навичок, організацію комунікативно спрямованого навчання студентів та удосконалення комунікативної майстерності викладачів, поточної і підсумкової діагностики рівня розвитку комунікативної компетентності.

Література

1. Галузінська М.І. Педагогічна майстерність викладача вищої школи. Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних закладів

освіти/ М.І. Галузінська, З. М. Крамська. – Умань: ВПЦ «Візаві». 2020. – с.238.

2. Підготовка майбутніх вчителів до впровадження креативних технологій навчання. Частина 1: монографія/[авт.кол.: Галузінська М. І., Браславська О.В., Красноштан І.В. та ін.]. – Умань:, 2021. – с.97.

3. Пащенко М.І. Інноваційні технології навчання: словник-довідник. навчальний посібник. Умань: ПП Жовтий, 2016. 198 с.

Literature:

1. Galuzinska M.I. Pedagogical skill of a teacher of a higher school. Educational and methodological manual for students of higher pedagogical educational institutions/ M.I. Galuzinska, Z. M. Kramska. – Uman: VOC "Vizavi". 2020. - p. 238.

2. Preparation of future teachers for the implementation of creative learning technologies. Part 1: monograph/[authors: Galuzinska M. I., Braslavska O. V., Krasnoshtan I. V. and others]. – Uman:, 2021. – p. 97.

3. Pashchenko M.I. Innovative learning technologies: a reference dictionary. study guide. Uman: PP Zhovtyy, 2016. 198 p.

***Abstract:** The problem of forming students' communicative competence is one of the current pedagogical problems, the solution of which contributes to the development and strengthening of the economic state of society and the state as a whole. In accordance with the conditions and factors of the formation of a specialist's communicative competence, the criteria for diagnosing the level of its formation are determined.*

***Keywords:** communicative competence, students.*